

Stockholm – världens miljöhuvudstad?

Förslag till miljöprogram för Stockholms arbetarekommun

Arbetsgruppen

Arbetsgruppen har på uppdrag av Stockholms Arbetarekommuns styrelse tagit fram ett förslag till miljöprogram. Arbetsgruppen har använt sig av varierande arbetsformer, med inbjudna gäster, mindre arbetsgrupper, mm.

I arbetsgruppen har ingått:

Anders Ygeman, ordförande
Torkel Kjellman, sekreterare
Gunnar Björkman
Eva- Louise Erlandsson- Slorach
Maja Fjaestad
Eva Josefsson
Ingemar Josefsson
Carin Jämtin
Mårten Lilja
Mikael Magnusson
Robin Stenskog
Catharina Tarras-Wahlberg
Mathias Tofvesson
Jan Valeskog
Nanna Wikholm
Eva Ölundh
Maria Östberg- Svanellind

Stockholm, 2008-09-04

Innehållsförteckning

	sidan
Socialdemokraterna	4
Staden	4
Socialdemokraterna och miljön	5
Vilka är de största och mest akuta utmaningarna?	8
Klimatet – vår tids ödesfråga	10
Klimatfrågan och miljöfrågan	12
Luft och transporter.....	15
Vatten	21
Energi	24
Byggnad och markanvändning	29
Kretslopp – Avfall – Konsumtion	34
Kunskap – Information – Aktion	40

Socialdemokraterna

Socialdemokraterna är den politiska rörelse som har satt som sitt mål att befria människan och uppnå ett friare samhälle genom att utjämna tillgången till makt och resurser. På så sätt läggs också grunden för en samhällelig gemenskap där vi tillsammans kan lösa våra gemensamma problem och se till att ingens frihet går ut över någon annans. Grundförutsättningen är ett demokratiskt samhälle genomsyrat av en demokratisk människosyn och ett demokratiskt förhållningssätt människor emellan.

Staden

Stockholm är vår stad och hembygd. Och Stockholm är verkligen en stad. Både enligt gängse definitioner och när det gäller vilka möjligheter och problem vi har här. Exempelvis är vi å ena sidan hårt drabbade av bullerproblematiken, mycket till följd av det stora trafikarbetet på en liten yta. Å andra sidan har vi långt bättre förutsättningar för ett utbrett kollektivt resande än de flesta andra orter i Sverige. Vi har å ena sidan en stor potentiell belastning på vår omgivning till följd av det höga invånarantalet. Å andra sidan har vi exceptionellt goda förutsättningar för storskaliga lösningar med de skalfördelar som det innebär. Staden har sina speciella förutsättningar. Men staden är varken miljövänlig eller miljöovänlig i sig själv. Den blir vad vi gör den till.

Vi kan peka på en rad områden där framsynta beslutsfattare och kloka medborgare har drivit en utveckling som vi i dag är tacksamma för. Som exempel kan nämnas att man tidigt, när Stockholm expanderade, förvärvade lant-

egendomar, dels för att få exploateringsbar mark, men också för att försäkra sig om att det fanns områden för friluftsliv och rekreation.

Ett annat exempel är att man tidigt försäkrade sig om en bra infrastruktur, både genom tunnelbaneutbyggnaden och utbyggnaden av ett väl fungerande vatten- och avloppssystem. Det lade grunden för att man längre fram kunde satsa på en hög kollektivtrafikandel i transportsystemet och en restaurering av sjöar och vattendrag.

Allt det här är exempel på framsynt politik som är direkt kopplad till staden och dessutom till en stad i tillväxt. Precis som situationen är i dag. En växande stad står alltså inte i motsatsställning till en utveckling mot ett hållbart samhälle. Tvärtom utgör den en möjlighet att forma framtidens lösningar.

Socialdemokraterna och miljön

Eftersom socialdemokraterna vill – och alltid har velat – befria människor, och utjämna skillnader i makt och resurser människor emellan, är socialdemokraterna en politisk rörelse som har satt, och sätter, människan i centrum.

Samtidigt ser socialdemokraterna det gemensamma ansvarstagandet och solidariteten människor emellan som en förutsättning för alla människors frigörelse och frihet. Både solidariteten människor emellan och mellan generationer är tillräckliga argument för att en offensiv miljöpolitik måste föras av socialdemokratin. Vår beredskap att tillsammans fatta gemensamma beslut gör dessutom att vi lättare kan agera ansvarsfullt i förhållande till vår omgivning

Det här är i själva verket inga nya tankar inom socialdemokratien. Så här sade till exempel Olof Palme år 1972:

Om vi sköter vår egen miljö på ett förnuftigt sätt bidrar vi därmed inte blott till vårt eget folks välfärd. Vi ger också prov på internationell solidaritet. Detta enkla faktum ger en ny dimension till begreppet nationell suveränitet och till det gemensamma arbetet för fred. När det gäller människans livsmiljö finns det ingen individuell framtid, varken för människor eller nationer. Framtiden är gemensam. I gemenskap måste vi dela den. Tillsammans måste vi skapa den.

Det sades i ett anförande på den så kallade Stockholmskonferensen som betraktas som startskottet för det internationella politiska arbetet kring miljöfrågor.

Miljöfrågan – och strävan efter ett ekologiskt uthålligt samhällsbygge – ställer flera viktiga krav. Dels krävs en omställning av vårt befintliga samhälle. Dels krävs ett medvetet och strategiskt arbete när vi bygger nytt för framtiden. Här finns en särskild roll för socialdemokraterna att spela. Det kan formuleras i fyra punkter. De två första punkterna har berörts ovan och kan formuleras sålunda:

1. Socialdemokraterna kan se och erkänna vikten av ett ekologiskt uthålligt samhälle utifrån vår syn på solidariteten som en bärande princip.

2. Socialdemokraterna kan axla det ansvar som följer av ett sådant erkännande eftersom vi utgår från en människosyn och en samhällssyn som har utrymme för gemensamma beslut och gemensamma vägval.

Den tredje och fjärde punkten kommer ur två insikter. Dels insikten om att vår strävan är att utjämna tillgången till makt och resurser i samhället. Dels insikten om att de flesta utmaningar vi i dag har på miljöområdet går att åtgärda med i dag kända medel *men att det påverkar hela samhället och därmed också får andra konsekvenser än enbart för miljön*. Exempelvis kan en del av de lösningar som diskuterats när det gäller växthuseffekten få orimliga fördelningspolitiska konsekvenser. De behöver dock inte få det, och vi kan inte blunda för att miljöproblemen redan i dag leder till enorma fördelningspolitiska problem. Det beror på *hur* vi väljer att möta problemen. Gör vi det på rätt sätt kan vi göra det på ett sätt som utvecklar samhället i positiv riktning. Då blir omställningen en möjlighet och inte ett hot eller ett nödvändigt ont. Där har socialdemokratin en särskild uppgift som ingen annan kraft i samhället kan fylla.

Den tredje och fjärde punkten är alltså i sammandrag:

3. Socialdemokraterna kan genomföra den nödvändiga omställningen av samhället utan att det sker till priset av en ökad ojämlikhet i fördelningen av makt och resurser mellan människor, både i Sverige och i världen.

4. Socialdemokraterna inser att arbetet för att minska ojämlikheten i världen är en omistlig del av strategin för ekologisk hållbarhet.

Så ser vi på en socialdemokratisk miljöpolitik. Vi ska ta oss an den utmaning som omställningen till ett ekologiskt uthålligt samhälle innebär, och vi ska i det arbetet samtidigt skapa ett friare samhälle med en jämnare fördelning av makt och resurser.

Vilka är de största och mest akuta utmaningarna?

Miljödebatten är en debatt som har förändrats och utvecklats genom årtiondena. Det som upplevdes som akuta frågor och självklara frågeställningar för exempelvis femtio år sedan är inte alltid det i dag. Diskussionen har istället utvecklats allteftersom vår kunskap och vår medvetenhet har vuxit. Miljöproblemen har också förändrats och ändrat karaktär.

Vad är det då vi vet i dag som vi inte vetat tidigare? Vad är det för ansvar vi har att ta? Några exempel kan lyftas fram.

- De samlade utsläppen av växthusgaser över hela jorden resulterar i att temperaturen stiger, nederbörden ökar och havsnivån stiger. Det kommer enligt forskare sannolikt att resultera i matbrist och svält, vattenbrist, översvämningar, ö-nationer som försvinner, sämre folkhälsa och fler sjukdomsdrabbade, samt i att många nu existerande arter och miljöer kommer att försvinna (särskilt i arktiska och alpina landskap).
- Forskarstudier visar att två tredjedelar av de viktigaste ekosystemen på jorden i dag överutnyttjas. Utöver utsläppen av växthusgaser ser vi problem som utfiskning, skövling av de tropiska skogarna, jordförstöring, brist på färskvatten och sänkta grundvattennivåer. Den konsumtionsnivå vi har i Sverige skulle inte fungera om den delades av alla på jorden.
- Trafikvolymen – det totala antalet körda mil för alla svenska bilar – ökade med 13 procent bara mellan åren 1999 och 2006. Detta trots att bensinpriset under samma period steg med över tio procent. Den

ökade trafikvolymen har i kombination med en ökad inflyttning till storstäderna bidragit till tilltagande trängsel, buller och till större utsläpp av växthusgaser, kvävedioxid (nox) och partiklar.

Det som är gemensamt för nästan alla frågor som ryms inom miljödebatten är att de på olika sätt handlar om hur de mänskliga aktiviteterna, vår livsstil och våra samhällen, påverkar vår omgivning i vid bemärkelse, men också hur förändringar i vår omgivning i vid bemärkelse påverkar förutsättningarna för oss och våra samhällen.

Det säger sig självt att ett så vitt perspektiv inbegriper de mest skilda frågor. Det kan handla om allt: från ökenspridning och global uppvärmning till utsläpp av tillväxthormon i avloppsvatten och bristande ventilation i verksamhetslokaler.

Det säger också sig självt att det är svårt att entydigt och en gång för alla sortera alla dessa frågor. De går in i varandra och påverkar varandra ömsesidigt. Det som är en konsekvens i det ena fallet är en orsak i det andra fallet.

För oss socialdemokrater är det inte ett problem. Med vårt vida perspektiv på samhället och med vår demokrati- och människosyn kan vi hantera alla dessa frågor och samband. Vi har satt som vårt mål att lämna över ett samhälle till nästa generation där de stora miljöproblemen i Sverige är lösta. För tydlighetens skull har vi här valt att inte behandla allt i ett sammanhang. Vi har valt att gruppera frågorna i följande grupper: Klimat, Luft, Vatten, Energi, Transporter, Byggnader och Markanvändning, Kretslopp-Avfall-Konsumtion, samt Kunskap-Information-Aktion.

Klimatet – vår tids ödesfråga

Det råder i dag en bred enighet om att klimatförändringarna är ett hot skapat av människan. Det öppna förnekandet av den globala uppvärmningen har i det närmaste upphört. De som har haft svårast att hantera dessa frågor och som i det längsta försökte undvika denna utmaning använder i dag olika strategier. Det tre vanligaste sätten är att försöka lägga problemet i någon annans knä, eller att ständigt hävda att ytterligare kritiska granskningar och utredningar krävs, eller att helt enkelt hävda att problemet löser sig självt.

Den svenska politiska högern använder sig av alla dessa strategier. Moderaterna i EU-parlamentet har exempelvis uttryckt en stark skepsis till det så kallade Kyotoprotokollet, den internationella överenskommelsen som arbetats fram inom EU och där undertecknarna förbinder sig att vidta åtgärder för att komma till rätta med utsläppen av växthusgaser, och menar att frågan kräver ytterligare funderingar. Vid behandlingen av en resolution om klimatförändringar i Europaparlamentet skriver de bland annat att *"klimatförändringarna och dess orsaker är komplexa och därav följer att åtgärderna också bör ifrågasättas och ständigt vara föremål för en mer kritisk prövning än vad resolutionen ger uttryck för"*. Vi kan också konstatera att den realpolitik som förs under borgerligt styre helt bygger på föreställningen att det kommer att lösa sig av sig självt. Förhoppningen ställs helt till teknikutvecklingen och att ny teknik för energiutvinning kommer att leda till att utsläppen av klimatförändrande gaser kan stävjas.

Vi socialdemokrater menar tvärtom att klimatutmaningen ställer helt andra krav på oss och våra samhällen än vad både massmedia och svenska högerpolitiker ger uttryck för. Dels anser vi att Sverige har både en möjlighet och en skyldighet att ge sitt bidrag till minskade utsläpp av växthusgaser. Inte

minst då vi i dag använder en stor del av andra människors miljöutrymmen. Vi har både resurser och samhällseliga institutioner som förmår driva en sådan förändring. På så sätt kan vi både visa vägen och driva fram en teknisk utveckling som skapar redskap som även resten av världen kan ha nytta av.

Vi anser att det ligger en fara i att klimatfrågan betraktas som enbart ett individuellt problem där individen ska stå för lösningen. Det är bra att handla klimatsmart när hushållet gör sina inköp. Det är bra att välja att ta tåget istället för att ta flyget. Det är dock en villfarelse att tro att individuella val kan styra utvecklingen av vårt transportsystem så att vi skapar förutsättningar för att minimera utsläppen av växthusgaser i trafiken. Det är också en villfarelse att tro att vi enbart genom individuella val kan utforma ett energisystem som minimerar utsläppen av växthusgaser.

Visst har våra individuella val en betydelse, men det finns ett betydligt kraftfullare och effektivare verktyg, nämligen vår demokrati. Genom den kan vi fatta beslut om målsättningar och åtgärder som ingen enskild individ kan göra. Vi anser att Sverige och Stockholm bör sätta upp ambitiösa mål för att minska sina klimatutsläpp.

Sverige bör:

- åta sig att minska sina utsläpp av växthusgaser med 40 procent fram till år 2020.
- åta sig att minska våra ekologiska fotavtryck.

Stockholm bör:

- åta sig att minska sina utsläpp av växthusgaser med mer än 40% fram till år 2020.

För att uppnå målen måste konkreta åtgärder vidtas inom framförallt trafikpolitiken, energipolitiken och det internationella arbetet.

Borgerlighetens politik går ut på att luta sig tillbaka, vila på gamla lagrar och peka finger åt resten av världen. Men om inte vi, som har både tekniken, ekonomin och färre allvarliga och akuta missförhållanden i vårt samhälle kan gå före, kan vi då verkligen hoppas att andra kommer att driva utvecklingen framåt?

Klimatfrågan och miljöfrågan

En miljöpolitik måste innehålla mer än en klimatpolitik. Klimatfrågan är en ödesfråga för mänskligheten. Det kan inte nog understrykas. Hanteras den inte i tid finns det inte några möjligheter att ångra sig. Vi kan inte spola tillbaka bandet imorgon när konsekvenserna av ett felaktigt handlande i dag har gjort sig påmind. Men det finns också en rad andra miljöproblem och utmaningar som vi måste ta oss an.

Vi har vant oss vid bilden av att Stockholm och Sverige har en god miljö och det är också något som vi gärna talar om för andra. Det är en del av vår marknadsföring av vårt land och vår stad, och det är något som vi använder som argument när vi vill få människor och företag att flytta till eller besöka vårt land och vår stad.

När vi säger att Stockholm har en god miljö så kan det uppfattas som att det är något som är av naturen givet, eller som bara råkat bli så. I själva verket beror det på stora gemensamma åtaganden i historien. Utan utbyggnaden av tunnelbanan, avloppshanteringen och fjärrvärmens hade bilden sett helt annorlunda ut. Vi hade då haft ett ständigt trafikkaos. Vi hade haft en katastrofal belastning av vattenmiljöerna, både i vår drickvattentäkt Mälaren och i Östersjön, vårt känsliga innanhav. Utan en utbyggnad av fjärrvärmens hade vi fortfarande haft en massiv lokal användning av fossila bränslen och bränslen som alstrar partiklar i stor mängd.

Det är alltså så att vår goda ställning i dag bygger på stora och medvetna satsningar som vi fattat beslut om gemensamt och genomfört konsekvent. Det har inneburit insatser både i form av lagstiftning och i form av investeringar. Det har också inneburit vägval, där vi både valt och valt bort. I princip alla medvetna satsningar som man gjort för miljön i Stockholm har varit mot bakgrund av en förväntad befolkningsökning. Därför har man också valt lösningar som varit storskaliga, som ska klara en förväntad befolkningsökning och som ska fungera i en tät stadsmiljö. Det har visat sig vara en klok och framsynt väg.

Tyvärr väljer den politiska högern och det borgerliga styret i både Sverige och Stockholm att enbart luta sig mot redan gjorda insatser och försöka få ut så mycket av dem som möjligt. Vi anser att vi ska vara lika framsynta som våra föregångare. Vi räknar i dag med att Stockholm och Stockholmsregionen ska växa under överskådlig framtid. Frågan blir då: Vad måste vi göra för att det ska kunna ske på ett miljömässigt acceptabelt sätt?

Högerns svar är att staden är bra för miljön i sig, i och med att den är motsatsen till utglesning, att det är värre i andra städer, samt att teknikutvecklingen kommer att lösa problemen på sikt.

Vårt svar är att staden kan vara oerhört miljövänlig, men det kräver en genomtänkt planering, en fungerande grundläggande infrastruktur och ett systematiskt arbete från det gemensamma sida. Vår värld rymmer en rad exempel på att staden kan innebära en oerhörd belastning på miljön. Slutsatsen är alltså att staden kan vara både ett löfte och ett hot inför morgondagen. Vilket det blir väljer vi i dag!

Luft och transporter

Luftkvaliteten i Stockholm måste förbättras. Inte minst partikel- och kvävedioxidhalterna ligger på nivåer som är hälsovådliga, och enligt forskningen kräver åtskilliga stockholmars liv varje år. I Stockholm är den överlägset största källan till utsläpp i luften biltrafiken.

Kraftfulla åtgärder måste snarast vidtas för att uppfylla miljökvalitetsnormerna för partiklar och kvävedioxid i Stockholm. Miljökvalitetsnormerna är lagstadgade gränsvärden. Stockholm skulle ha uppfyllt normerna år 2005 men hittills har inget hänt vid sidan av trängselskatternas införande.

Stockholm har ändå ett relativt gott utgångsläge. Framsynt planering och djärva satsningar i historien har gjort att Stockholm har en hög andel resenärer som använder kollektivtrafiken. Annars skulle situationen vara ännu värre i dag! Tyvärr kommer dock privatbilismen att öka kraftigt och kollektivtrafiken att förlora i attraktivitet och andel resenärer om inget görs. Vi anser att det vore olyckligt för regionen och att åtgärder måste vidtas för att påverka utvecklingen åt annat håll. Mot bakgrund av Stockholms storlek, centrala roll i Mälardalsregionen och i transportsystemet i stort, borde det vara ett nationellt intresse.

Den omfattande biltrafiken, inbegripet dubbdäcksanvändningen, utgör alltså den största utmaningen när det gäller luftkvaliteten i Stockholm. Insatser för att styra om transportarbete till kollektivtrafik måste göras. Insatser bör också göras för att byta ut den äldre och sämre delen av fordonsparken. Ekonomiska styrmedel för att styra bort från användningen av dubbdäck bör införas. Asfalt och annan vägbeläggning måste utvecklas och användas

så att partikelutsläpp och andra miljöproblem, exempelvis buller, minimeras.

Stadsplaneringen måste i än större utsträckning bidra till att göra Stockholm till en stad och region där alltmer av transportarbetet på väg kan ersättas av miljövänliga kollektiva transporter. Möjligheterna till väl fungerande kollektivtrafik och effektiv energianvändning är stora. Därför behöver massiva investeringar göras just inom dessa områden. Den borgerliga majoriteten struntar dessutom i folkomröstningsresultatet och använder inte intäkterna från trängselskatten för utbyggnad av kollektivtrafiken!

Vi vill peka på tre strategier för att minska trafikens miljöpåverkan. Den viktigaste är det ovan nämnda: att minska trafikarbetet på väg. De andra strategierna är att, dels effektivisera fordonen, dels gynna mindre miljöskadliga fordon.

Övergången till alternativa drivmedel måste underlättas. De bilresor som ändå kommer att ske måste ske med minsta möjliga miljöpåverkan. Då krävs att tillgången till alternativa drivmedel säkras, och att distributionen sker på ett sätt som innebär en verklig tillgänglighet. Vi ser det som ett problem att vi, för distributionen av alternativa drivmedel, är beroende av företag som själva producerar och distribuerar de traditionella drivmedlen. Här krävs ett samlat grepp. Vi tror också det är nödvändigt med statliga investeringar i ett distributionsnät för biogas och andra miljövänliga drivmedel i Stockholmsregionen. Annars kommer omställningen att bli svår att genomföra.

Alternativ till både bilresan och den befintliga kollektivtrafiken finns. Vi bör uppmuntra cyklismen och även nya former av kollektivtrafik. Cykelbanenä-

tet bör byggas ut och moderniseras. Stockholm är också Nordens Venedig med fantastiska vattenvägar. Detta måste vi utnyttja bättre.

Stockholms stad – med alla förskolor, skolor, äldreboenden, förvaltningar – är sammantaget en konsument och upphandlare av enorma mått. Denna konsumentkraft vill vi socialdemokrater använda offensivt och styrande i riktning mot god miljö och långsiktigt hållbara lösningar, även för transporter! Att den borgerliga majoriteten tagit bort miljökriterierna i den offentliga upphandlingen är ett stort svek. Genom skarpa upphandlingskrav för transporttjänster och arbetsmaskiner kan Stockholms luft förbättras och utsläppen av klimatgaser minskas.

Stockholmsförsöket visade tydligt att det är möjligt att med ekonomiska styrmedel ändra människors beteende. Under försöket minskade biltrafiken till och från innerstaden (över avgiftssnittet) med 22 procent under rusningstrafik. Tack vare den massiva satsningen på kollektivtrafiken togs mer än 140 000 fler påstigande emot per vardag jämfört med året innan. Försökets positiva miljöpåverkan är tydlig. Exempelvis så minskade koldioxidutsläppen med 12 procent i staden och tre procent i hela länet. Halterna av luftföroreningar som kvävedioxid och partiklar minskade där flest människor vistas.

Den trängselskatt som nu finns i staden är dock något helt annat än under försöket. Huvudsyftet är inte längre att öka framkomligheten och förbättra miljön utan att samla pengar till vägutbyggnader. Det är mycket olyckligt och kan leda till att systemet inte blir så effektivt och uppskattat som det annars skulle kunna vara. Det kan också innebära legitimitetsproblem på sikt.

Allmänintresset och folkhälsan fick ge vika när den politiska högern och de borgerliga partierna inte vågade utmana stans dubbdäcksanvändare. Dubbdäcksanvändningen resulterar i livsfarliga partikelhalter i stockholmsluften och trafiken står för det mesta av kväveoxider, buller och klimatgaser. Detta påverkar även regionala miljöproblem som försurning och övergödning av sjöar och hav. Vi har en skyldighet att öppna ögonen och agera i dessa frågor.

Stockholm ska ha som mål att vara den mest klimat- och energieffektiva storstaden i världen. Luftkvaliteten ska vara i världsklass. En väl utbyggd kollektivtrafik i kombination med medveten stadsplanering kan minska biltrafiken rejält, trots ett sammanlagt ökat transportarbete till följd av växande befolkning. Dubbdäcken ska bort. Miljövänliga drivmedel har i kombination med effektivare motorer och modern reningsteknik gjort att luftföroreningarna från stockholmstrafiken kan minimeras. Fler gator och torg kan och bör bli bilfria. Stockholms vattenvägar ska utnyttjas för miljövänliga sjötransporter.

Flygtrafiken, till sist, bör begränsas till de resor som är nödvändiga att göra med flyg och där alternativ ej finns. En stor del av resorna från Bromma flygplats går till och från Göteborg. Linköping är också en av de största destinationerna. Fullgoda alternativ finns! Bromma flygplats bör därför avvecklas snarast.

Sverige bör:

- satsa på att kollektivtrafiken byggs ut kraftigt.
- åta sig att intäkterna från trängselskatten används för utbyggnad av kollektivtrafiken.
- sjösätta ett program för att fasa ut dubbdäcken, med en "nollvision" för Stockholm på fem års sikt.
- införa statligt investeringsstöd för att alternativa drivmedel ska finnas på alla tankställen.
- använda offentlig upphandling offensivt för en bättre miljö. Krav ska också ställas på transporterna.
- införa en riktad skrotningspremie på nationell nivå i syfte att fasa ut de äldsta bilarna, samtidigt som vi behåller det utökade producentansvaret.
- införa ett efterkonverteringsstöd i syfte att underlätta introduktionen av alternativa bränslen i den befintliga bilparken.
- besluta att offentligt upphandlade bilar ska vara miljöbilar.
- avveckla Bromma flygplats och utveckla istället Arlanda som internationell flygplats och nav för flygtrafiken i norra Europa.

Stockholm bör:

- satsa på att kollektivtrafiken byggs ut kraftigt.
- satsa på en renässans för tunnelbanan som innebär att en ny t-banelinje byggs och att de befintliga linjerna byggs ut.
- åta sig att kollektivtrafiken ska ha låga taxor och ett enhetligt taxsystem.
- åta sig att utveckla de mindre kollektivtrafiklinjerna i bostadsområdena.
- åta sig att anlägga högeffektiva och funktionella infartsparkeringar.
- åta sig att verka för att alternativa drivmedel ska finnas på alla tankställen i Stockholm.
- använda offentlig upphandling offensivt för en bättre miljö. Krav ska också ställas på transportererna.
- göra insatser för att stimulera bilpooler, exempelvis i samverkan med företag, hyresgästföreningar och bostadsrättsföreningar.
- snarast vidta kraftfulla åtgärder för att uppfylla miljö kvalitetsnormerna för kvävedioxid och partiklar.
- åtgärda bullernivåerna genom lägre hastigheter och att stimulera användningen av mindre bilar (stadsbilar).
- besluta att offentligt upphandlade bilar ska vara miljöbilar.
- bygga en miljöstadsdel, med rekreationsområden och nya infrastrukturlösningar för västerort, på Bromma flygplats.
- pröva möjligheten att använda den kommunala fordonsflottans bilpooler för privata bilpooler utanför kontorstid.

Vatten

Östersjön är ett känsligt hav som är hotat av utsläpp och övergödning. Allt vatten som spolats ut i Stockholms toaletter, diskbänkar, golvbrunnar med flera ställen, liksom mycket av det vatten som rinner ner i gatornas avloppsbrunnar, hamnar till slut i Östersjön. Men på vägen passerar det några av de absolut bästa reningsverken som finns runt Östersjön, Stockholm Vattens reningsverk i Henriksdal och Bromma. Det är bra.

Nio länder har kust mot Östersjön och i dess tillrinningsområde bor ca 56 miljoner människor. Avlopp från många stora städer, till exempel S:t Petersburg, Stockholm, Riga, Helsingfors, Gdansk och Travemünde, går ut i Östersjön. Därtill kommer avlopp från tusentals mindre orter och näringsämnen från jordbruket som avvattnas via floder och bäckar ut i Östersjön.

Stockholm öppnade sitt första reningsverk på 1930-talet. Sedan dess har verksamheten hela tiden byggts ut och förbättrats. Vi stockholmare och de som besöker oss kan bada mitt i staden, eller ute i vår unika skärgård. Stockholm har en internationellt erkänd position som ett föredöme i vattenvårdsfrågor. Stockholm Water Prize är en eftertraktad utmärkelse för forskare och andra engagerade i vattenfrågor världen över. Det är vattnets Nobelpris och delas ut av Stockholm International Water Institute (SIWI).

Stockholms framgångar är naturligtvis ingen tillfällighet. Det är resultatet av en målmedveten och långsiktig politik. Nu är det den politiska högerens tankar och en borgerlig majoritet som bestämmer i Sverige och i Stockholm. De har övergivit denna framgångsrika politik. Vi stockholmare står inför ett val.

Antingen ska vi – som den borgerliga majoriteten vill – enbart driva verksamheten i Stockholm Vatten till så låg kostnad som möjligt och inte göra något utöver de krav som myndigheter och domstolar ställer på verksamheten. Eller så ska vi driva verksamheten effektivt, men med siktet inställt på framtida generationers krav. Arbeta aktivt med utveckling av verksamheten och samarbeta med våra grannar runt Östersjön i detta syfte.

Vi anser att det är en självklarhet att vi ska satsa på att ha en modern vattenhantering som siktar på att nästa generation ska ha en lika bra och till och med bättre vatten- och avloppshantering än vi har i dag. Därför bör vi välja att ha detta som mål. Inte - som den politiska högern och den borgerliga majoriteten vill - att använda vår föräldragenerations investeringar, för att kunna ha så låga skatter och taxor som möjligt i dag, till priset av en sämre miljö och vattenkvalitet för våra barn imorgon.

Vi kan inte anta att vår kunskapsnivå i dag är den slutgiltiga. Det kan finnas en rad risker, för oss själva eller vår miljö, som vi inte känner till eller kan hantera i dag, men som vi skulle kunna göra något åt imorgon om vi arbetar vidare.

Vi kan inte utgå från att någon annan kommer att skapa den kunskap vi behöver för att kunna överlämna en bra livsmiljö till våra barn och barnbarn. Det kan komma nya problem som pockar på en lösning, som gör att omvärlden inte kan ägna tid och energi åt att lösa dessa problem åt oss. Därför bör vi istället ta ett ansvar för dem själva.

Vi kan, till sist, inte förlita oss på att andra städer och andra länder kommer att driva arbetet med att skydda Östersjön och dess känsliga vattenmiljö. Där måste vi själva ta ett ansvar.

Sverige bör:

- understödja en praktisk och uthållig östersjösamverkan kring miljöfrågor, bland annat vattenhantering.
- införa skattebefrielse av landansluten el.

Stockholm bör:

- återgå till ett förebyggande arbete.
- bedriva utvecklingsverksamhet för att få till stånd en bättre vattenrening och på så sätt minska miljö- och hälsoskadliga utsläpp till våra vatten.
- satsa på att bygga bort breddavlopp.
- verka för en ökad produktion av biogas, samt att all biogas som produceras vid reningsverken tas till vara.
- verka för att fartyg i linjetrafik till Stockholm enbart använder lågsvavlig olja.
- ordna tömningsmöjligheter för småbåtar i hamnläge i större utsträckning än i dag.

Energi

Alla samhällen använder energi. Människan har alltid utvunnit energi för att uppnå olika målsättningar. Det gäller alltifrån omedelbara behov, som att värma sig själv eller tillaga livsmedel, till komplexa behov som signalreglering av trafiken och driften av digitala nätverk.

Det som har hänt under de senaste seklerna är att en industriell användning av energin har utvecklats på bred front, samtidigt som den privata konsumtionen av energi sker i alltmer komplicerade system och inom allt fler av livets olika områden. På så sätt har samhället blivit alltmer beroende av energi, men också av energi som produceras och distribueras i specifika former. Få fastigheter i Stockholm är i dag uppvärmda med lokalsystem som drivs av fossila bränslen. Istället är några få verk, som Värtaverket, Hässelbyverket och Högdalenverken, ansvariga för en stor del av produktionen av energi och fjärrvärmesystemet distribuerar en stor del av energin. Vi menar att den utveckling samhället har genomgått är att energiproduktionen och energidistributionen har blivit en självklar del av samhällets infrastruktur, precis som avloppssystemet och transportsystemet.

Att energiproduktionen och distributionen har blivit en del av infrastrukturen innebär att samhället till viss del har blivit sårbarare och känsligare för förändringar inom detta område. Å andra sidan innebär det också stora möjligheter för samhället att påverka hur energin produceras och distribueras. Det i sin tur innebär att vi tillsammans kan välja hur framtiden ska se ut!

Två förutsättningar är självklara när man ska diskutera frågor som rör energi. Den första förutsättningen är att energin egentligen bidrar till att lösa samma uppgifter som den alltid gjort. Vi måste bo, arbeta och transportera

oss. Även om energiförsörjningen har blivit allt viktigare på allt fler områden, så används huvuddelen av den energi vi producerar och distribuerar till industriproduktion, till uppvärmning och nedkylning av de hus vi bor och arbetar i, samt till att transportera människor och varor. I Stockholm är det framförallt de två sistnämnda som är aktuella. Någon industriproduktion att tala om finns inte här.

Den andra förutsättningen är att energiproduktionen visserligen blivit allt viktigare på allt fler områden, men själva produktionen och distributionen av energi har också blivit allt mer utvecklad och sofistikerad. Vi kan alltså genomföra samma uppgifter på olika sätt. Vissa är bättre än andra. Exempelvis finns det byggnader som knappt behöver någon energitillförsel alls för att hålla bra temperaturer att leva och arbeta i, exempelvis så kallade "passivhus". Andra byggnader behöver energi för sin uppvärmning, samtidigt som de behöver energi för sin nedkylning. Det säger sig själv att den första byggnaden är både effektivare och miljövänligare ur energisynpunkt, medan den andra sannolikt är både dyrare för dem som bor där. Den första byggnadens energibehov innebär en minimal eller ingen klimatpåverkan. Den andra byggnaden kräver sannolikt en stadig och ständig produktion av växthusgaser.

Sammanfattar vi det här resonemanget kommer vi fram till att vi i Stockholm behöver energi till våra fastigheter och till att transportera oss. Det behovet kan vi tillfredställa på olika sätt, och vissa sätt är mer långsiktigt uthålliga och har mindre klimatpåverkan än andra. Vi anser att målsättningen måste vara att minska energibehovet, samt att den energi som ändå kommer att behövas produceras och distribueras på ett så miljövänligt och långsiktigt uthålligt sätt som möjligt. Hur transportsystemet borde utvecklas har vi re-

dan behandlat. Kvar återstår alltså energiförsörjningen av våra fastigheter för el och värme.

När det gäller att minimera energibehovet så handlar det om att minska energibehovet både i nybyggda fastigheter och i det befintliga beståndet. I befintliga fastigheter bör man använda modern kunskap och teknik för att i det befintliga beståndet.

40 procent av energianvändningen sker i bebyggelsesektorn och cirka 50 procent av den totala elanvändningen. Byggnadernas utformning och hur de används har stor betydelse. I Stockholm stad finns 423 000 bostäder. Tillskottet av nya bostäder har de senaste åren varit cirka 3 000 bostäder per år. Störst potential för energieffektivisering finns i de hus som redan är byggda.

Hushållning med energi är ett viktigt perspektiv vid sidan av effektivisering. Här kan individuell mätning av el, vatten och varmvatten tillsammans med en aktiv rådgivning vara viktiga instrument.

Sverige bör:

- införa ett statligt investeringsstöd för energieffektivisering av befintlig bebyggelse.

Stockholm bör:

- ta fram särskilda program för energieffektivisering i de delar av stadens fastighetsbestånd som står inför omfattande reinvesteringar. En stor del av stadens bostäder är byggda under åren 1950-1975 och är nu i en ålder då upprustning förestår.
- verka för att individuell mätning av el, vatten och varmvatten ska vara infört i samtliga stadens fastigheter till år 2015.

I Stockholm satsade vi tidigt på att bygga ut fjärrvärmen. Vi har också satsat på att behandla vår avfallshantering och energiproduktion i ett sammanhang och på så sett kunnat utvinna maximalt med energi ur avfall som annars skulle ha behandlats mindre effektivt eller i värsta fall skulle ha deponerats. En fortsatt satsning på fjärrvärme och kraftvärme är enligt oss en självklarhet för Stockholm.

Samtidigt vet vi att Stockholm fortfarande får ett stort energitillskott från fossila bränslen i Värtaverket. Även om verket drivs med en modern och resurseffektiv teknik så bör den på sikt ersättas av förnyelsebara bränslen. Även om sol-, vind- och geoenergi inte har betraktats som realistiska alternativ för produktionen av den värme och den energi som krävts under exempelvis 60-, 70-, och 80-talet, så borde de ha större förutsättningar att fylla en funktion i moderna energieffektiva fastigheter. I en fastighet som till stora delar energiförsörjs genom exempelvis värme från våra vardagliga aktiviteter och hushållsmaskiner, och temperaturregleras genom värme och kyla från marken, finns större förutsättningar att tillföra det resterande energibehovet från mer lokala och småskaliga lösningar. Inte minst solfångare borde kunna fylla en sådan funktion i Stockholm. En ensam energiform kommer inte att vara lösningen för framtiden.

Sverige bör:

- utveckla arbetet med att uppmuntra en omställning av energiproduktionen till förnyelsebar energi genom certifikatsystem, forskning och märkning.
- uppdra åt Vattenfall att vara en föregångare i arbetet med ny teknik på energiområdet.
- genomföra investerings- och forskningsprogram för att bryta oljeberoendet.
- utveckla metoderna för – samt uppmuntra – energihushållning.
- lagstifta om tredjepartsinträde.

Stockholm bör:

- verka för en fortsatt konvertering av Värtaverket till en anläggning för förnyelsebara bränslen.
- påskynda fjärrvärmeutbyggnaden.
- påskynda utvecklingen av fjärrkyla.
- pröva om stadens ägande i Fortum Värme är den effektivaste användningen av detta kapital om syftet är att skapa miljövänligt energisystem och hålla energipriserna så låga som möjligt.

Byggnad och markanvändning

Ett grundläggande problem är att vi förbrukar ändliga resurser som inte återskapas, åtminstone inte i ett rimligt tidsperspektiv. Det mest uppenbara är vår användning av energi för uppvärmning, transporter och olika slag av produktion. Ett annat slags förbrukning, eller ianspråktagande, gäller mark. Allt större arealer över hela jorden används av oss människor för att tillfredsställa våra behov av konsumtion, bostäder, transporter och nöjen. Stockholms betydelse i denna globala utveckling är naturligtvis mycket liten, men vi stockholmare måste ta vårt ansvar och se utvecklingen av vår stad i detta perspektiv.

När vi talar om miljöfrågor i samband med byggnad och markanvändning är det viktigt att ha med två olika perspektiv. För det första har vi det som oftast diskuteras, nämligen planeringen. Där bestäms var det ska byggas, vilken omfattning det ska få, vem som ska ansvara för projektet (om det är kommunens egen mark), ungefär vilken utformning det ska få. För det andra har vi det som sällan diskuteras, nämligen själva byggprocessen. Där bestäms hur själva byggandet ska genomföras, vilka material som ska användas, de tekniska lösningarna och så vidare.

De här två frågorna hänger givetvis ihop och gränsen är svår att dra. De tekniska lösningarna för en byggnad styrs till stor del av projekteringen som kan ses som en del av planeringen. Samtidigt vet vi också att byggherrens sätt att lösa själva byggprocessen påverkar planeringen. Den viktiga poängen är dock att vi gemensamt har ett stort inflytande över planeringen, medan byggprocessen oftast lämnas över till byggherren. Det är en följd både av lagstiftningens utformning och av traditioner. Vi menar att det borde finnas stora vinster med att denna gränsdragning överskrids åt båda hållen.

Genom att låta fackkunskapen spela en större roll i planeringen kan vi hitta nya lösningar när vi bygger nytt. Genom att samhället lägger sig i byggprocessen och byggandets faktiska genomförande kan vi uppnå stora vinster för samhället och miljön. Fastigheter har en lång livslängd och det som sker under byggprocessen är en del av vår verklighet och vår närmiljö under en lång tid framöver.

När det gäller planeringen är flera saker mycket viktiga. Det sätt på vilket bostäder, arbetsplatser, olika slag av service ordnas, liksom hur kommunikationen sker dem emellan, har stor betydelse för resursförbrukningen. Vi anser att en rad viktiga principer bör tillämpas när vi bygger nytt. Flera av dessa är väl kända, men tyvärr ofta mer kända än använda.

- Ny bebyggelse bör i första hand ske i redan bebyggda områden, eller i direkt anslutning till bebyggelse. Lägen som har bra förutsättningar för kollektivtrafik prioriteras.
- Kompletteringsbebyggelse i befintliga stadsdelar är i princip positivt, men ska givetvis ske med respekt för befintlig bebyggelses karaktär och kultur- och miljövärden.
- Stockholms gröna kilar ska värnas.
- Ökad blandning av olika funktioner – bostäder, service, arbetsplatser, med mera – i stadsdelarna är eftersträvansvärt.

När det gäller byggprocessen har samhället hittills främst arbetat genom normer, krav och riktlinjer som utgör en lägsta nivå som alla har att följa. Till det finns en möjlighet för kommunen att ställa ytterligare krav, inte minst på en attraktiv fastighetsmarknad som Stockholm. Vi anser att mer uppmärksamhet bör riktas mot byggprocessen. Där utformas i praktiken vårt framtida

da samhälle. Hur byggprocessen utvecklas bestämmer gränserna för hur framåtsyftande vi i realiteten kan vara i planeringen. Därigenom sätter byggprocessen i praktiken gränserna för framtiden.

I byggprocessen förbrukas också stora resurser och stora kostnader upparbetas som ska betalas under lång tid. Hur detta sker har givetvis en stor betydelse. Det handlar om vilka ämnen som ska spridas, vilka material som ska produceras, vilka tekniska lösningar som ska betraktas som standard, och så vidare. Till det ska läggas att byggprocessens utformning också bestämmer hur mycket resurser som ska förbrukas. Den stora mängden fel som begås i byggprocessen, och vars kostnader är väldokumenterade, leder givetvis också till en stor mängd material som måste kasseras. Det innebär givetvis en onödig resursförbrukning och därmed en miljöbelastning.

Till sist styr också byggprocessens utformning över den resursförbrukning som sker i anslutning till själva byggandet, exempelvis hur mycket transporter som ska krävas. I samband med byggandet av Hammarby Sjöstad, som ju var och är ett stort sammanhängande exploateringsområde, ägnades också uppmärksamhet åt denna del av byggprocessen. Erfarenheterna därifrån är positiva och ger mersmak. Vi anser att några delar av byggprocessen måste ägnas särskild uppmärksamhet och dem vill vi lyfta fram.

- Gifter och giftiga material bör fasas ut ur byggprocessen.
- Byggföretagen bör åläggas att upprätta resursanvändningsplaner för varje bygge.
- Återanvändning av byggnadsmaterial bör bli en självklarhet och användas storskaligt.
- I byggprocessen bör endast i så stor utsträckning som möjligt material som går att återanvända användas.

- Krav på energiförbrukningen i fastigheterna vid byggnation.

Allt detta har förutsättningar att fungera bättre och lättare i Stockholm. Dels är Stockholm en attraktiv fastighetsmarknad och det stärker vår ställning gentemot de kommersiella aktörerna. De vill verka här och är därför beredda att göra vissa ansträngningar för att få ett gott anseende i Stockholm. Dels äger stockholmarna genom kommunen stora markområden. Det stärker kommunens ställning och gör det lättare att ställa krav på hur marken bör användas.

Tyvärr betraktar den politiska högern och den borgerliga majoriteten i Sverige och i Stockholm bostads- och fastighetsmarknaderna som just marknader. Det i sin tur leder, i enlighet med den politiska högers ideologi, till att de anser att dessa marknader i så stor utsträckning som möjligt ska sköta sig själva. I detta syfte avvecklar både regering och kommun en rad instrument man haft för att påverka utformningen av vår bebyggelse, denna viktiga del av samhällets infrastruktur. Det ger sig tydligast tillkänna i den politiska högers och borgerlighetens utförsäljning av det offentliga fastighetsbeståndet, avveckling av styrande subventioner och försök att närma sig marknadshyror.

Vi ser istället att man bör använda de instrument vi gemensamt har för att styra utvecklingen åt ett mer miljövänligt håll. De fastigheter vi bygger i dag är de fastigheter vi kommer att leva och verka i om 50 år och ännu längre fram i tiden.

Sverige bör:

- verka för att byggprocessen blir giftfri. Ett av riksdagens 16 miljö-kvalitetsmål för att uppnå ett hållbart samhälle är "En giftfri miljö". Programmet "Avgifta byggandet" är ett samarbetsprojekt inom bygg- och fastighetsbranschen som syftar till att minska farliga ämnen i byggandet. Det bör följas upp och förslag till ytterligare steg tas fram.
- verka för en storskalig återanvändning av byggnadsmaterial i byggprocessen.

Stockholm bör:

- ställa krav på ekologiskt byggande i planprocessen.
- ställa krav på ekologiskt byggande vid byggande på stadens mark.
- ställa krav på energiförbrukningen i nyproducerade fastigheter.
- ställa krav på resursanvändningsplaner vid byggande på stadens mark.
- ställa krav på att gemensamma resursanvändningsplaner i stadsutvecklingsområden.
- ställa krav på de arbetsmaskiner som används inom staden.

Kretslopp - Avfall - Konsumtion

Med stigande välstånd har det hittills följt en växande konsumtion. Den ökade konsumtionen innebär ökade möjligheter för många människor att förverkliga drömmar och målsättningar som tidigare förvägrats dem. Samtidigt innebär den ökade konsumtionen en allt större resursförbrukning. Det finns heller inget i själva konsumtionsprocessen som verkar begränsande eller återhållsamt med avseende på resursförbrukningen, tvärtom. Både den som producerar en vara och den som distribuerar den får sin utkomst genom själva köpet. Det finns alltså skäl för producenter och distributörer att försöka skapa så många köptillfällen som möjligt. Kostnaderna för konsumtionen, i form av hantering av avfallet, faller dock i stor utsträckning på konsumenterna. Och kostnaden i form av en alltför snabb förbrukning av jordens resurser är inte synliga.

Kostnaden blir dock alltmer konkret. I takt med att alltfler av världens länder reser sig ur fattigdom och förtryck växer också den globala konsumtionen – och den spås öka kraftigt! Vi vet redan i dag att jorden inte skulle klara av en situation där alla konsumerar på samma nivå som vi i den industrialiserade världen.

Vår slutsats är att det finns två vägar att gå. Antingen måste vi ändra på vår livsstil och de konsumtionsmönster vi har i dag, eller så måste vi försäkra oss om att hålla en tillräckligt stor del av världens befolkning i fattigdom. Det senare kräver antingen ökad global ojämlikhet, eller ökad ojämlikhet inom våra samhällen. Intet av det är acceptabelt. Det leder oss till slutsatsen att vi måste ändra vår livsstil och våra konsumtionsmönster.

Förenklat kan man säga att huvuddelen av ansvaret för avfallshanteringen i Stockholm ligger hos kommunen, som har ett ansvar för hushållsavfallet, och hos producenterna, som genom producentansvaret är ansvariga för att samla in och återvinna material och förpackningar. Att det offentliga har ett ansvar för en så grundläggande infrastruktur som avfallshanteringen är logisk. Tanken bakom producentansvaret är också god. Det är ett försök att skapa drivkrafter till att minska uppkomsten av avfall, helt i enlighet med EU:s avfallshierarki, genom att kostnader för hanteringen av avfallet direkt påförs de företag som producerar det. På så sätt kan förhoppningsvis intresset för att minska mängden avfall väckas inom industrin. Vi anser att det är rätt väg att gå. Ska vi komma till rätta med den växande konsumtionens negativa sidor så är det betydligt lättare att göra det genom att påverka producenterna än att påverka konsumenterna. Vi ska fortsätta uppmuntra ett ansvarskännande agerande från enskilda, men vi kan inte förlita oss enbart på det i ett systematiskt arbete.

Både kommunens avfallshantering och producentansvaret bör utvecklas för att möta tidens krav. Kommunen bör i sin verksamhet uppmuntra ett miljövänligt agerande från företag och enskildas sida i alla avseenden. Det gäller också avfallshanteringen. Kommunens infrastruktur ska skapa förutsättningar för ett miljövänligt agerande, taxesystemet ska uppmuntra ett miljövänligt agerande och kommunen ska i sin verksamhet förebygga ett miljöskadligt agerande genom exempelvis information och tillsyn.

Producentansvaret är i sin nuvarande utformning tyvärr inte anpassat till den täta stadens förutsättningar. Det är betydligt lättare att lösa den utmaning som insamlandet och återvinnandet av materialet innebär i en glesare miljö, med gott om utrymme och där invånarna regelmässigt transporterar sig med bil. I en tät miljö, med ont om utrymme och där kollektivtrafiken är

ett självklart färdmedel är det svårare. Situationen försvåras ytterligare av att ansvaret och syftet är otydligt och oklart för många medborgare. Därför behöver systemet anpassas till storstadens krav och tydligheten vad gäller ansvar och syfte måste förstärkas. Producentansvaret måste bli en integrerad del av stadens infrastruktur.

Även den ökande nedskräpningen är ett stort problem. Den för ner främmande material i stadens dagvattensystem och bidrar till ökad otrygghet och minskad trivsel. Det måste åtgärdas. De som tjänar pengar på den ökade försäljningen av förpackningar bör också få bära delar av kostnaderna. Överhuvudtaget bör kostnaderna för nedskräpningen bli synliga, både för dem som indirekt tjänar pengar på nedskräpningen och för medborgarna.

Sverige bör:

- utveckla producentansvaret för att anpassa det till en tät stadsmiljö, tydliggöra ansvaret för systemet och integrera det i stadens infrastruktur. Det ska resultera i fler och bättre insamlingsställen.

Stockholm bör:

- i sin verksamhet uppmuntra ett miljövänligt agerande från företag och enskildas sida i alla avseenden. Bland annat genom taxesytemet.
- vidareutveckla projekten med fastighetsnära källsortering.
- synliggöra kostnaden för nedskräpningen, både för stockholmarna och de företag som säljer de produkter och förpackningar som sedan slängs på gator och torg.
- tillskapa fler insamlingsställen. Bland annat genom att pröva möjligheten att använda sopsugsteknik för insamlingen.
- tillskapa fler papperskorgar och förbättra tömningen.

Kommunen är inte bara ansvarig för att hantera det avfall som privatkonsumtionen genererar. Kommunen är också en stor konsument. Detta bör vi använda aktivt för att påverka samhället, bland annat i en miljövänlig riktning.

Den politiska högern och den borgerliga majoriteten i Stockholm och i Sverige sätter ofta näringslivets frihet framför vår rätt och skyldighet att värna vår gemensamma miljö. I grund och botten anser de att vi inte ska kunna använda våra gemensamt styrda verksamheter för att påverka hur medborgare och företag agerar. Det är enligt dem den privata köpkraften som ska få påverka vad som produceras och hur saker produceras. Därför avskaffade de också kraven på målsättningar på miljöområdet när staden upphandlar.

Vi anser istället att kommunen aktivt ska använda sin konsumtion för att påverka marknaden. Som stor aktör kan kommunen driva fram förändringar som sedan kan underlätta för oss som privatpersoner att göra de val vi

önskar. Vi anser att kommunen bör använda sin ställning som stor konsument för att påverka, inte bara vilka varor och tjänster som upphandlas, utan också hur de distribueras. En stor del av konsumtionens resursförbrukning och miljöpåverkan sker vid transporter. När det gäller tjänster så är transporterna den avgörande miljöpåverkan. Genom samordning av upphandling finns förutsättningar att påverka distributionssystemet i Stockholm. Det kan sedan komma privata upphandlare och privatkonsumenter till del i nästa led!

Upphandlingslagstiftningen är i dag utformad för att framförallt beakta det enskilda företags rätt att behandlas rättvist i samband med upphandling. Konkurrensneutraliteten är i fokus. Det är viktigt. Ingen vinner på att öppna kryphål för korruption eller annat skadligt beteende.

Tyvärr innebär detta ensidiga fokus att man kastar ut barnet med badvattnet. Den offentliga konsumtionens möjlighet att använda marknaden för att uppnå gemensamma mål kringkärs onödigt mycket. I dag har ett stort privat företag lättare att använda sin konsumtion för att uppnå sina politiska mål än vad en kommun har! Det innebär i förlängningen att företag som är beredda att göra insatser och anstränga sig för att uppnå olika angelägna mål i samhället missgynnas av den offentliga konsumtionen. Det är inte rimligt.

Vi anser att med allt mindre av den offentliga produktionen i egen regi så växer den offentliga konsumtionen så mycket att lagstiftningen också måste utvecklas. Annars minskar det samhällets förutsättningar att förverkliga de gemensamma målen. Detta innebär i sin tur ett demokratiskt underskott.

Sverige bör:

- utveckla upphandlingslagstiftningen i syfte att göra offentlig upphandling till ett fungerande styrinstrument för att uppnå samhälls-
liga mål.

Stockholm bör:

- återinföra miljömål och sociala mål i stadens policydokument.
- ställa miljökrav och sociala krav vid stadens upphandlingar.
- använda den centrala samordnade upphandlingen för att uppnå miljömål i distributionen av varor och tjänster.

Kunskap - Information - Aktion

På få områden förekommer så många tvärsäkra och motstridiga påståenden som på miljöområdet. Varje dag kan vi läsa råd, varningar och påståenden om allt, från vad vi inte bör äta eller handla, till vilken teknik som imorgon kommer att lösa alla problem eller föröda vår gemensamma miljö. Riskerna finns att vi till slut blir så informationströtta eller misstänksamma att vi till slut slutar ta till oss information och kunskap.

I grunden är det dock ofta ganska klara, tydliga och enkla samband som de flesta frågor handlar om. Det offentliga har en möjlighet – och enligt oss en skyldighet – att stödja medborgare med aktuell kunskap och kompetens i frågor som berör våra gemensamma problem och utmaningar. Genom att aktörer som står fria från direkta kommersiella och ekonomiska intressen står för information och kunskapsspridning så ökar också trovärdigheten och tillförlitligheten i informationen. Kommun och stat gör redan detta på en mängd områden. Varför inte när det rör en så viktig fråga som vår gemensamma miljö?

Områden som självklart skulle omfattas av ett sådant initiativ skulle vara energi-, livsmedels-, transport- och avfallsområdet. Staden bör också driva utvecklingsarbetet med exempel. Två nya stadsutvecklingsområden bör göras till miljö- och klimatspjutspar. Där bör exempelvis moderna passiv- och lågenergihus byggas, liksom nollenergikontor. Två befintliga stadsdelar bör också göras till miljö- och klimatspjutspar för omställning. (Majoriteten av stockholmarna kommer ju att bo och leva i stadsdelar som redan är byggda.)

Socialdemokraterna nationellt och lokalt bör också understödja och främja märkning. Stockholm bör bli "Fair Trade City". Märkning av fastigheter, konsumtionsvaror, mm, är också positivt och bör understödjas.

Livsstilar och levnadsvanor tar tid på sig för att förändras. Därför riktar sig alltid samhällsförändringen i första hand till de yngre generationerna. Ett sätt att tydliggöra miljö- och klimatfrågornas betydelse är att genomföra ett antal projekt, "Klimatsmarta projekt för nästa generation", som innebär att staden utser ett antal barn- och ungdomsverksamheter över hela staden som får visa på praktiska exempel på omställning av sin verksamhet och visa på det egna handlandets betydelse och roll i samhället.

Stockholm bör:

- bygga upp en fungerande miljö- och klimatrådgivning riktad till medborgare och verksamheter.
- inrätta Stockholms miljö- och energihus där kommunens samlade och ambitiösa rådgivnings- och informationsverksamhet samlas och får en tydlig plats.
- genomföra idén med "Klimatsmarta projekt för nästa generation".
- tillskapa fler fora för idéer och diskussion om hur en miljövänlig stad och ett miljövänligt leverne kan utvecklas.
- använda säsongsbetonad mat i större utsträckning i sina verksamheter.

